

ZIŅOJUMS

Globālās partnerības: digitalizācija

Biedrība “Riga Tech Girls”

Finansē
Eiropas Savienība
NextGenerationEU

2027
Nacionālais
attīstības plāns

LAPAS.LV

Risinājumu
Darbnīca

CSR
LATVIA

PĀRDES
ZĪEDS

> # Riga
TechGirls

Pamatojoties uz Ministru kabineta rīkojumu Nr. 245 “**Par Attīstības sadarbības politikas pamatnostādņem 2021.–2027. gadam**” (turpmāk – Pamatnostādnes), kas apstiprināts 2021. gada 14. aprīlī, Latvijas attīstības sadarbības tematiskās prioritātes ir saskaņotas ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem (turpmāk – IAM).

Kā prioritāri tiek identificēti šādi mērķi: 16. IAM “Miers, taisnīgums un stipras un iekļaujošas institūcijas”, 5. IAM “Dzimumu līdztiesība”, 4. IAM “Kvalitatīva izglītība”, 8. IAM “Labs darbs un ekonomiskā izaugsme”, 13. IAM “Klimata rīcība” un 17. IAM “Sadarbība mērķu īstenošanai”.

Papildus šīm prioritātēm Latvija pievērš īpašu uzmanību arī digitalizācijas jautājumiem. Citējot Pamatnostādnes: “*Tematisko prioritāšu īstenošanā Latvija īpaši pievērš uzmanību digitalizācijai kā attīstības veicinātājai un atbalsta novatoriskus un pārbaudītus digitālus risinājumus, kas var veicināt valstu pārvaldes efektivitāti, sabiedrības dalību lēmumu pieņemšanā un jaunu ekonomisko iespēju radīšanu.*”¹

Tomēr digitalizācijas svarīgums ir izcelts ne tikai sadarbības attīstības politikas jautājumos, bet arī saistībā ar Latvijas kandidēšanu uz ANO Drošības padomes nepastāvīgās locekles vietu 2025. gada vēlēšanās. Tās ietvaros kā svarīgas tematiskās jomas tiek izcelts *tiesiskums, demokrātija, laba pārvaldība, plašsaziņas līdzekļu brīvība, noturība pret dezinformāciju; sieviešu tiesību un iespēju veicināšana, tematika “Sievietes, miers un drošība”; digitālie jautājumi saistībā ar attīstību un drošību; ilgtspējīga attīstība; vide un klimats.*

Digitalizācija ir viena no prioritātēm arī saistībā ar finansējuma piešķiršanu attīstības sadarbības aktivitātēs. Citējot Pamatnostādnes: “*Ja kārtējā un turpmākajos gados finansējums gadskārtējā valsts budžeta likumā attīstības sadarbības politikas īstenošanai Ārlietu ministrijas budžetā tiek palielināts, bet nerasniedz attiecīgajā gadā Pamatnostādņēs noteikto apmēru, **papildfinansējums galvenokārt tiks novirzīts 1.1. aktivitātei “Granta projektu konkurss partnervalstu atbalstam”, kā arī citām attīstības sadarbības aktivitātēm, īpaši 2.2. aktivitātei digitalizācijas jomā.***”

¹ <https://likumi.lv/ta/id/349321-par-attistibas-sadarbibas-politikas-planu-2024-2027-gadam>

Kā jau Pamatnostādnēs minēts, viens no mehānismiem attīstības sadarbības īstenošanā ir Ārlietu ministrijas granta projektu konkurss “Atbalsts attīstības sadarbības projektiem Latvijas Republikas noteiktajās saņēmējvalstīs” (turpmāk – granta projektu konkurss). Granta projektu konkurss ir atvērts gan privātajam, gan publiskajam sektoram, gan nevalstiskajām organizācijām, gan akadēmiskajām institūcijām.

2023. gadā projektu iesniegumu skaits bija 69 pieteikumi, 16 no tiem tika atbalstīti. Projektu konkursā pieejamais finansējums bija 779 776,83 eiro 2023. gadā un 759 776,83 eiro 2024. gadā.²

2024. gadā projektu iesniegumu skaits – 75 pieteikumi, no tiem tika atbalstīti 12 projekti par kopējo summu 791 108,50 EUR.³

2025. gadā projektu iesniegumu skaits – 71 pieteikums. Atšķirībā no iepriekšējiem gadiem šogad atsevišķi tika vērtēti projekti, kuru mērķvalsts ir Ukraina. Kopā pieejamais finansējums 2025. gadā ir 502 537,57 eiro projektiem Eiropas Savienības Austrumu partnerības, Centrālāzijas un Āfrikas valstīs un 700 000 eiro projektiem Ukrainā. Kopā tika atbalstīti 14 projekti: astoņi Ukrainā un seši pārējās sadarbības valstīs.⁴

Ja vērtējam tikai pēc projektu nosaukumiem, **2023.** gadā tika apstiprināts tikai viens ar digitalizāciju saistīts projekts⁵:

biedrības “Riga TechGirls” projekts “STEM skola meitenēm” Dienvidāfrikā un Kamerūnā.

Bet **2024.** gadā tika apstiprināti četri ar digitalizāciju saistīti projekti:

biedrības “Baltijas Starptautiskais ekonomikas politikas studiju centrs” projekts “Digitālas mantoto kultūraugu izglītības izveide Āfrikas pārtikas sistēmu noturībai klimata krīzē” 2024. un 2025. gadam Ganā;

SIA “Latvijas Standarts” projekts “Atbalsts Ukrainas Nacionālajai standartizācijas institūcijai ar mākslīgā intelektā balstītu automatiskās tulkošanas risinājuma izveidi standartu tulkošanai” 2024. un 2025. gadam;

SIA “Bulduru tehnikums” projekts “Biotehnoloģiju un digitālo prasmju pilnveide klimatkontrolētā lauksaimniecībā (*BioDigiSkills*)” 2024. un 2025. gadam Uzbekistānā;

biedrības “Riga TechGirls” projekts “Tehnoloģiju mācības meitenēm Ēģiptē Girls in Tech” 2024. un 2025. gadam.

² <https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministrija-granta-projektu-konkursa-pieskir-finansejumu-attistibas-sadarbibas-projektiem-2023-un-2024-gada>

³ <https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministrija-granta-projektu-konkursa-pieskir-finansejumu-attistibas-sadarbibas-projektiem-2024-un-2025-gada>

⁴ <https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministrija-granta-projektu-konkursa-pieskir-finansejumu-attistibas-sadarbibas-projektiem-2024-un-2025-gada>

⁵ <https://www.mfa.gov.lv/lv/jaunums/arlietu-ministrija-granta-projektu-konkursa-pieskir-finansejumu-attistibas-sadarbibas-projektiem-2025-un-2026-gada>

2025. gadā tika apstiprināti šādi ar digitalizāciju saistīti projekti: nodibinājuma “TechChill” projekts “Ukrainas MVU konkurētspējas stiprināšana investīciju piesaistei un digitalizācijai (DIGI-UA)”; biedrības “Rīga TechGirls” projekts “STEM skola Tanzānijā”; SIA “Elektroniskie sakari” projekts “Valsts iestādes “Informācijas tehnoloģiju un kibernetikas dienests” (STISC) spēju stiprināšana finansējuma piesaistei elektronisko sakaru nozares attīstībai Moldovā, veicinot integrāciju Eiropas Savienībā. (STARC – *Strengthening Telecom Adaptation and Resilience through Cooperation*)”.

2023. un **2024.** gadā, gatavojot granta projektu konkursa pieteikumu, organizācijām bija obligāti jānorāda, kā tiks īstenoti horizontālie principi:

1. cilvēktiesības;
2. apņemšanās nepieļaut seksuālo izmantošanu, vardarbību un uzmākšanos;
3. dzimumu līdztiesība;
4. demokrātija un laba pārvaldība;
5. vides aizsardzība un klimata jautājumi;
6. digitalizācija.

Kā redzams, viens no horizontālajiem principiem bija arī digitalizācija. Iepriekš granta projektu konkursa pieteikuma ietvaros šajās sadaļās tika lūgts skaidrot, kā un cik lielā mērā projekts iekļauj digitalizācijas veicināšanu saņēmējvalstī.

Tomēr **2025.** gadā mainījās granta projektu konkursa veidlapas saturs un horizontālo principu nozīme tika mazināta. Tagad projekta rezultāti tiek saistīti ar IAM mērķiem, un par horizontālajiem principiem ir minēts vienīgi tas, ka “projekts nedrīkst būt pretrunā šiem principiem”.

Kopumā var diskutēt, vai šāda pieeja ir labāka vai sliktāka. No vienas puses, tas liek projekta pieteicējam vairāk pievērsties IAM mērķiem, no otras puses, – zūd skats uz horizontālajiem principiem.

Taču jebkurā gadījumā var secināt, ka visos projektos tiek lūgts apsvērt digitalizācijas perspektīvu. Tomēr šeit rodas ESAO Attīstības palīdzības komitejas (DAC) norādītais izaicinājums – kā definēt, vai projekts tiešām ir digitalizācijas projekts vai vienkārši tiek izmantots digitālais komponents. Viens no potenciālajiem analīzes veidiem varētu būt precīzāka IAM apakšmērķu izmantošana, ko mūsdienās pārsvarā ņem vērā sadarbības attīstības finansējuma izvērtēšanai pēc dažādiem kritērijiem.

Šeit svarīgi uzsvērt, ka izaicinājums ir tas, ka IAM apakšmērķus nosaka pats projekta pieteicējs. Var būt situācijas, ka izvēlētais IAM apakšmērķis neatbilst projektam. Tas ir jāņem vērā, izvērtējot projektus, un tie ir jāpārbauda pēc būtības.

IAM un to apakšmērķi, kuros ir minēts digitalizācijas komponents⁶

1. Visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs:

1.4. līdz 2030. gadam nodrošināt, ka visiem vīriešiem un sievietēm, jo īpaši nabadzīgajiem un neaizsargātajiem iedzīvotājiem, ir vienlīdzīgas tiesības uz saimnieciskajiem resursiem, kā arī piekļuve pamatpakalpojumiem, īpašumtiesībām un kontrolei pār zemi un citu veidu īpašumu, mantojumu, dabas resursiem, attiecīgām jaunām tehnoloģijām un finanšu pakalpojumiem, tostarp mikrofinansējumam.

2. Izskaust badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību:

2.a) palielināt ieguldījumus – cita starpā, arī uzlabojot starptautisko sadarbību –, lauku infrastruktūrā, lauksaimniecības zinātniskajā pētniecībā un paplašināšanās pakalpojumos, tehnoloģijas attīstībā un augu un lauksaimniecības dzīvnieku gēnu bankās, lai uzlabotu lauksaimnieciskās ražošanas jaudu jaunattīstības valstīs un jo īpaši vismazāk attīstītajās valstīs.

4. Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas:

4.b) līdz 2020. gadam visā pasaulē ievērojami palielināt to stipendiju skaitu, kas ir pieejamas jaunattīstības valstīm un jo īpaši vismazāk attīstītajām valstīm, mazo salu jaunattīstības valstīm un Āfrikas valstīm, augstākās izglītības un profesionālo mācību apguvei informācijas un sakaru tehnoloģiju, tehniskajās, inženiertehniskajās un zinātnes programmās attīstītajās valstīs un citās jaunattīstības valstīs.

5. Panākt dzimumu līdztiesību un nodrošināt pilnvērtīgas iespējas visām sievietēm un meitenēm:

5.b) palielināt pamattehnoloģijas un jo īpaši informācijas un sakaru tehnoloģijas izmantošanu, lai veicinātu pienācīgu iespēju nodrošināšanu sievietēm.

⁶ ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķi | Ministru kabinets

8. Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un ražīgu nodarbinātību, kā arī cilvēka cienīgu darbu visiem:

8.2. sasniegt augstāku ekonomiskā ražīguma līmeni ar dažādošanas, tehnoloģiju modernizācijas un jauninājumu starpniecību, tostarp, pievērsties augstas pievienotās vērtības un darbietilpīgām nozarēm.

9. Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt jauninājumus:

9.b) atbalstīt vietējo tehnoloģiju izstrādi, pētniecību un jauninājumus jaunattīstības valstīs, cita starpā, nodrošinot labvēlīgu politisko vidi rūpniecības dažādošanai un preču pievienotās vērtības palielināšanai;

9.c) ievērojami palielināt piekļuvi informācijas un sakaru tehnoloģijai un tiekties uz to, lai līdz 2020. gadam nodrošinātu vispārēju un pieejamu piekļuvi internetam vismazāk attīstītajās valstīs.

12. Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus:

12.a) atbalstīt jaunattīstības valstis to zinātniskās un tehnoloģiskās spējas stiprināšanā, lai pārorientētos uz ilgtspējīgākiem patēriņa un ražošanas modeļiem.

17. Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai:

17.6. uzlabot ziemeļu–dienvidu, dienvidu–dienvidu un trīsstūrveida reģionālo un starptautisko sadarbību zinātnes, tehnoloģijas un jauninājumu jomā, veicināt to pieejamību un uzlabot zināšanu apmaiņu atbilstoši savstarpēji saskaņotiem nosacījumiem, cita starpā, uzlabojot sadarbību starp esošajiem mehānismiem, jo īpaši Apvienoto Nāciju Organizācijas līmenī, un īstenojot pasaules mēroga tehnoloģijas veicināšanas mehānismu;

17.8. līdz 2017. gadam pilnībā ieviest praksē banku un zinātnes, tehnoloģijas un jauninājumu spēju veicināšanas mehānismu vismazāk attīstītajās valstīs un uzlabot pamattehnoloģijas un jo īpaši informācijas un sakaru tehnoloģijas izmantošanu;

17.16. uzlabot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai, papildinot to ar vairāku ieinteresēto personu partnerībām, kas piesaista zināšanas, pieredzi, tehnoloģiju un finanšu resursus un dalās tajos, lai atbalstītu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu visās valstīs un jo īpaši jaunattīstības valstīs.

Pat analizējot IAM apakšmērķus, ir sarežģīti nošķirt, kuros ir digitalizācijas komponents un kuros nav, jo pēc būtības daudzu jaunu tehnoloģiju ieviešana un attīstības jautājumi ir arī saistīti ar to digitalizēšanu.

Kopumā horizontālie principi ir svarīga projektu jēgpilnības vērtēšanas daļa, tomēr tos ir sarežģīti izvērtēt. Svarīgi būtu mācīt projektu īstenotājus, kā pareizi ieviest un ievērot horizontālos principus, skaidri definējot gaidas. It īpaši digitalizācijas projektos ir svarīgi izprast partnervalsts pieejamo infrastruktūru un iespējas, kas var tikt piemirstas, vēloties sniegt pēc iespējas lielāku palīdzību. Ne vienmēr visi risinājumi, kas veiksmīgi darbojas Latvijā, tikpat veiksmīgi var tikt pārnesti uz citām valstīm.

Ziņojums tapis projekta “Efektīvs un atbildīgs attīstības sadarbības finansējums” ietvaros. Projektu finansē Eiropas Savienība – NextGenerationEU. Par raksta saturu atbild biedrība “Riga TechGirls”.

Projektu īsteno Latvijas Platforma attīstības sadarbībai (LAPAS) sadarbībā ar tās biedru organizācijām: biedrību “Laiks Jauniešiem”, biedrību “Papardes zieds”, biedrību “Risinājumu darbnīca”, biedrību “Latvijas Korporatīvās sociālās atbildības platforma”, biedrību “Riga TechGirls” un biedrību “Patvērums “Drošā māja””.

Vairāk par projektu un LAPAS: www.lapas.lv.

